

Světový den divadla 27. března 2015

Mistry divadla lze nejlépe nalézt daleko od divadla. Obvykle jsou to ti, které divadlo nezajímá jen jako mašinérie na reprodukci různých klišé a konvencí.

To oni nalézají pulsující zřídla a živé proudy řek, které se obecně vyhýbají divadelním sálům a v nich denně se hromadícím nepřeborným zástupům lidí, potýkajících se s napodobováním jakýchsi světů. Napodobujeme, místo toho, abychom tvořili vlastní, koncentrované světy, přímo závislé na dialogu s obecností a vášních, které skryté proplouvají, ale které právě divadlo umí nejlépe odhalovat.

Takové průvodce nalézám nejčastěji v próze. Den co den přemýšlím o spisovatelích, kteří již víc než před sto lety prorocky, byť zdrženlivě, vylíčili soumrak evropských bohů, který naši civilizaci pohroužil v dodnes nevyjasněnou tmu. Mám na mysli Franze Kafku, Thomase Manna a Marcela Prousta. Dnes bych do tohoto kroužku proroků zařadil i Johna Maxwella Coetzee.

Jejich společný pocit nevyhnutelného konce světa, nikoli planety, ale modelu mezilidských vztahů, společenského pořádku a revolt, nás nyní dalekosáhle doprovází. Navzdory zločinům a konfliktům, které každou chvíli podpalují nová místa dokonce rychleji, než je stačí zachytit ve svých zprávách všudybylská média. Tyto požáry se rychle omrzí a z tiskových sdělení nenávratně mizí, ale my se cítíme bezmocní, zděšení a spoutáni. Neumíme už budovat věž, ale zdi, které si zatvrzele stavíme, nás před ničím neochrání, naopak, ony samy potřebují ochranu a péči, která požírá podstatnou část naší životní energie. Nám už pak nezbyvají síly, abychom se pokusili spatřit to, co se nalézá za branou, za onou zdí. A právě proto musí existovat divadlo a v tom musí hledat svou působnost. Nahlížet tam, kam hledět není dovoleno.

„Pověst se pokouší vysvětlit nevysvětlitelné. Protože vychází z pravdy, musí opět skončit v nevysvětlitelném.“ Tato slova, jimiž Kafka popsal metamorfózy legendy o Prométheovi, zvláště zdůrazňují, protože vystihují, jaké má být divadlo. A takové divadlo, vycházející z hluboké pravdy a končící v nevysvětlitelném, všem jeho tvůrcům, kteří se objevují na jevišti, ale i těm, kteří jsou v hledišti, přeji z celého srdce.

Krzysztof Warlikowski

překlad Irena Lexová

* citace z Kafkovy povídky *Prométheus* ve sbírce *Popis jednoho zápasu* přejata z překladu Vladimíra Kafky, Odeon Praha, 1968.